

Minner fra Røstvangen

*En samtale mellom Jenny Ostrø f. Gresli 19.6. 1900 og Bjørn Ostrø.
Samtalen er i hovedsak en avskrift fra et lydbåndopptak fra 1985.*

Vi kan jo begynne denne samtalen med at du forteller litt fra skoletiden på Røstvangen, hvor du gikk det siste året.

Ja, jeg kunne jo gått siste året der nede på Ny-trøen. Der på Nytrøen hadde vi en veldig flink lærer som hette Røhme husker jeg. Han holdt litt skole hjemme hos seg for oss som var eldst, med litt regning og sånt. Jeg var kommet langt i regning i fra Koppang jeg, faktisk noe lenger enn de andre ungene der oppover.

Så da jeg skulle slutte da før skolen var slutt, så skrev han et brev til den læreren jeg skulle ha oppå Røstvangen, at han måtte fortsette med meg og sånn., og da vi kom dit så var det bare en tosk til lærer der. Han var fra Kristiansand og han kunne ingen ting.

Du vet det var vanskelig å få ordentlige lærere opp på selve gruva, så jeg kom ikke lenger enn til den regninga som jeg hadde lært til da jeg.

Og så var det en gang da som vi regna der, og så mente han at jeg hadde feil. Så sa jeg at nei da, jeg har ikke feil, jo da, det mente'n. Men vi hadde ikke noe respekt for den læreren, så jeg gikk på tavla og regna det stykket til'n så han skulle se det.

Jeg regna riktig altså.

Ja, du ble ikke mye populær på det, tenker jeg.

Nei! Vet du hva som skjedd da? Jeg hadde gode karakterer og slikt da 1/2, ja 1.5 over det hele, og jeg hadde 1 i flid og oppførsel og orden i alle år. Men vet du hva han gjorde. Skrev 2 i oppførsel på vitnesbyrdet mitt..... ha..... en sånn tosk!

Vi hadde ikke noe respekt for han noen av ungene. For han kunne ikke lære fra seg noe, og så drakk han så mye. På en fest på Folkets hus drakk han seg så full at foreldrene sa til ungene: Bare ta og bær'n opp. Det var ikke noe hyggelig.

De hadde en lærer etter denne som Camilla (Yngre søster) hadde. Han var veldig flink, han hette Breen og var nok en ordentlig lærer, vet du.

Han bodde hos oss, og han spiste hos oss, den læreren.

Så dette var altså etter at dere var flyttet opp på Røstvangen, og du gikk ut skolen der opp?

Ja, jeg gikk ut skolen der.

Og det var da du fikk 2 i oppførsel på vitnesbyrdet? Har du det vitnesbyrdet enda?

Nei, det har jeg kastet for lenge siden.

Men da får vi opplyse at 2 var nest best på skalen den gangen.

Ja, det var 1 som var best og 1,5 og så var det 2 og sånn videre og 6 var dårligst.

Og i dag er det vel omvendt, så i dag ville du fått 5 i stedet for 2. Hadde du fått 2 i oppførsel nå, så måtte du jo ha vært reine gangsteren.

Ja, det hadde vært fælt.

Og ikke nok med det, men det var ei som hette Laura også jeg., vi var to jenter i klassen vi gikk der på gruva. Hun var yngre enn meg, og så lot læreren henne regne sånn som jeg gjorde, for han kunne vel ikke så mye mer han heller og vet du hun skrev opp etter meg hele tida. Jeg brydde meg ikke noe om det., jeg lot a bare skrive. Så trudde'n vel at ho var så flink da antakelig ... ha ha. Men ho satt bare og skrev etter meg ho.

Han læreren din der hadde kanskje vært flink en gang, men var vel blitt ødelagt av drikkingen og den slags ...

Ja, han var nok det. Det var derfor han fikk plass oppå der kanskje, ikke lett å få tak i lærere, og han fikk vel ikke noe lærerstilling noe annet sted ...

Nei, det kan ha vært noe sånt ... han var vel alkoholiker ... kanskje.

Ja, og så syns vi jo han snakka så rart da vet du, han

var jo kristiansander og så sa han NÅGE og SVÆGE og sånn, og om Laura sa han LØVVA eller noe sånt.

Nei vi hadde aldri gjort noe sånt med en annen lærer, men han påsto jeg hadde feil, så da ... og jeg var så arg for at han ikke kunne fortsette med meg vet du. Han hadde jo fått brev i fra den læreren ...

Og så ble det konfirmasjon. Først så ble det sånn at han direktøren der, direktør Dahlberg, han var svensk, han skulle ned til Tynset og så reiste de ofte med taubanen når de skulle ned, og det var jo fire mil vet du opp til gruva fra Tynset og det var ikke biler og slikt da, ja det var vel noen biler ...

Var det fire mil fra gruva ned til Tynset? (Iflg. leksikonet var det tre mil)

Ja, rundt sjøen, Stubsjøen ... ja, det var fire mil, det var snauffjell et vet du, og så falt han ned Dahlberg, atten meter og slo seg i hjel, så ble det begravelse, da.

Og så var det akkurat den tida da vi ungene skulle ned til Tynset da vi skulle bli konfirmert, og så skulle han bli kjørt til Sverige for begravelse, og da ringte fru Dahlberg opp og spurte om det var noen barn som skulle begynne for presten og sånn, og så var vi fem stykker som ... og så fikk vi kjøre ned der da vet du, med begravelsesfølget. Og så fikk vi middag da vi kom til Tynset for hun spanderte middag på hotellet til dem som var med i følget.

Men så reiste dem videre til Sverige dem alt-så, med kisten for dem var derfra begge to så det skulle være begravelse i Sverige.

Og så bodde vi ungene hos slakter Morten-sen, der var det også skysstasjon. Han drev slakterforretning og der bodde vi, hadde kost og losji.

Hvor lå dette hen?

Det lå – ja, det var ... når du kommer i fra Tynset stasjon, når du sykler nedover til der ... som du overnattet ... de derre hyttene ...

Å, ja, Tynset Camp og Motell ...

Ja, så sykla du forbi på den sida hvor hyttene er, så var det straks oppi veien der og rett i mot var det Bjørnsmoen skysstasjon. Så bodde vi der i tre uker, der hos slakter Mortensen. Vi gikk hver dag hos presten ... da gikk vi helt til kirken ... over den gamle brua ... Det var jo et stykke å gå, men vi var mange ... vi

var vel 32 stykker der i den konfirmasjonen.

Og så var vi fri hele sommeren og så gikk vi to uker om høsten ... til konfirmasjonen 3. oktober i 1915.

Og det var i Tynset kirke, men du tilhørte jo egentlig ikke den.

Tilhørte Kvikne, så vi måtte betale fem kroner vi som bodde oppe på selve gruva for den hørte Kvikne til, men de som bodde lenger nede, på Vinkelen som vi kalte det., det var noe maskinhus og sånt, det lå på Tynsetsida.

Og etter konfirmasjonen dro du rett opp på Røstvangen igjen?

Nei, jeg var på Koppang fra høsten og til påsken i 1916. Koppang var ikke lenger sånn som jeg husket det fra tidligere. Jeg traff jo igjen kjente jevnaldrende og vi gikk jo på fester og sånt, men det var ikke sånn som jeg var blitt vant til fra Røstvangen.

Så jeg reiste fra Koppang og hjem til Røstvangen like før påsken i 1916.

Og på Påskeaften brant vaktstasjonen på Vinkelen, og vi var der og så på at det brant.

Vinkelen, var ikke det der hvor taubanen gjorde en sving på den måten at wiren gikk inn på et stort hjul i systemet, og på den måten kunne forandre retning?

Jo, det var nok det, for taubanen gikk helt til Tynset den ... nei., ikke til Tynset men til Røs-ten. Men det er ikke noe igjen av den nå ... den ble solgt bit for bit den da gruva ble nedlagt.

Mens dere jobbet og bodde der opp på Røstvangen, hvor mange mennesker var det der den gangen. Sånn cirka da ... var det flere hundre f. eks.?

Å ja, det var mange store kokkelag, og mye folk fra alle kanter av landet. Fra utlandet også, i hvertfall fra Sverige, men så kom krigen i 1914 da, vet du, og da var det slik at svenskene måtte dra hjem. Og nordmenn som arbeidet i Sverige kom tilbake til Norge Og så var det mange arbeidere fra Ålen og Holtålen og fra Røros, ja, det var folk i fra alle kanter av landet.

Men stigere og overstigere og den slags folk, var

det også nordmenn eller ...?

Det var nordmenn, ja. Det var en stiger som bodde på sjølve gruva da, han var Gruvestiger, og så var det broren hans som var ingeniør, han bodde nede på Vinkelen.

Og så var det enda en direktør som het Koren, han var liksom overdirektør tror jeg, han kom noen ganger om sommeren og bodde der.

Han representerte kanskje de som eide gruva da, selskapet ...

Han gjorde vel kanskje det. Det var jo et selskap som eide ... ja, det var et trivelig sted Røstvangen, det var så trivelige folk der oppe. De holdt det så rent og pent som det lot seg gjøre.

Det var altså svovelkis som ble utvunnet der?

Svovelkis ... også jernmalm. Og den var tung og helt grå. Det var svovelkis og jernmalm i samme gruva. Det var ikke så mye jernmalm og kisen var helt for seg sjøl da den ble plukket ut på en sånn scheiderrem ... jeg arbeidet på en sånn ... og malmen kom på det båndet.

Og så måtte dere lære å plukke ut det som var verdifullt da?

Ja, vi plukka gråffjell først. Vi satt først ei som het Bergljot og jeg og plukka ut gråffjell og jernmalmen var i gråffjellet, og den ble liksom samlet. Og så lot vi kisen gå og så var det noen andre som plukka bare kisen., og så var det noen stener som det var litt forskjellig på på da, og det kalte vi vask. Og det lot vi bare gå i vasken som det het. Brukte vel den til noe også, men det var ikke verdi i den da.

Ren kis måtte det være den vi plukka.

Var det smeltehytte der oppe. Eller hva skjedde videre med malmen?

Nei, det ble ikke smeltet noe, alt ble sendt med taubanen ned til Røsten og videre til Tynset, mener jeg å huske.

Og under krigen, første verdenskrigen så var gruva i drift altså? Det var bare utlendingene som måtte reise, men dere andre var der.

Ja, jeg var der oppe under hele krigsperioden bortsett fra tida med konfirmasjonsforberedelsene i 1915. Og det var mangel på mye vet du. Myndighetene hadde ikke ordna med maten. For eksempel var det ikke poteter å få under hele krigen. Vi fikk ikke kjøpt av bøndene selv om de hadde nok noe de. Men heldigvis så hadde vi mye makaroni på lager der oppe. Og så kjøpte vi melk i fra Fådalen, nærmere Fåset ikke så langt fra Savalen. Så fikk vi det med taubanen da, vet du, et stort meierispann med tjukk god mjølk, og det var godt.

Og Margit (eldste søsteren) fikk jo'n John i 1918 og hun hadde vel ikke smakt no mye melk i den tida hun gikk med han, det var sånn da, det var ikke så godt for dem som var gravide.

Hva var det morfar Jakop (Gresli) jobbet med der oppe, var det i gruva eller drev han som skomaker der også?

Han var på scheiderhuset, var scheiderformann og skrev opp timene til de som kom ut fra gruva med kis og sånn, og etter det så var det onkel Martinus (Mikkelsen) far hass Kåre som overtok den jobben, og far kjørte kompressoren en tid. Den var i et hus for seg sjøl, det var en maskin med remmer og hjul og sånt ... Men om kvelda så halvsalte han mye sko til folk, og tjente en slant på si på den måten.

Han far flytta opp til gruva før oss andre han. Allerede i 1910 og vi kom etter fra Kop-pang i 1912 til Fosbakken og i 1913 flytta vi opp til gruva.

Du har før fortalt om aktiviteter der oppe på gruva. Dere hadde for eksempel mye danse- og roer og den slags.

Ja, det var hver eneste lørdagskveld det, på Folkets hus. Der hadde vi teater også, en dramatisk klubb og der var jeg med. Vi spilte en gang et stykke som het "Amerikaneren" husker jeg blant annet.

Røstvangen var jo et eget samfunn for seg sjøl., gruvebyen på fjellet ... På en måte som på Svalbard kan jeg tenke meg, men mye mindre selvfølgelig og annertedes, koseligere vil jeg tro.

Der oppe var direktøren og ingeniøren med på en måte sånn at vi alle var som en stor familie. Å ja, der trivdes vi godt altså.

Dette området hvor gruva lå er jo snau fjellet, og du har fortalt tidligere om vinterstormer og den slags.

Å ja, det kunne fyke sånn at vi så ikke noen ting i dagevis. Vi hadde jo store buelamper helt inn på brakken og det var ofte at vi ikke kunne se dem i det hele tatt.

Da kunne det være farlig å gå utafør. Folkets hus for eksempel., det lå et stykke unna "Titanic" som den het den brakka vi bodde i, omtrent som herfra og bort til ... (ca. 200 meter) og fetteren min Kåre Mikkelsen og brødrene hans de bodde i samme brakka som oss, i et annet rom sammen med onkel Martinius (Mikkelsen) og de brukte å få servering på Folkets hus de som var aleine mannfolk. Ja, det var bare i helgene da, men det hendte at de ikke kunne gå dit bort flere ganger på grunn av uvær. De prøvde, men måtte snu, og da fikk de spise hos oss da.

Og så var det en gang han far kom, ja, de var vel flere i følge. Og taubanen gikk bare så høyt opp som i taket her kan jeg tenke, for det var mye snø og han far han gikk på en kibb han og ble nesten slått overende.

Han så jo ikke noe vet du og det var farlig, for taubanen gikk tvers over veien når man kom nedenifra. Og så gikk den lavere der oppe på gruva for den skulle ned i taubanestasjonen, og det var jo like ved oss der vi bodde.

Blе han skadet den gangen?

Nei, han greide å ta seg for ... han fikk vel se den i siste lita og skjønnte hva det var, men det var jo tjuke kabler og slikt. Det var farlige greier.

Og så var det en gang at Bernhard (eldste bror) var nede på Vinkelen og handlet. Der var Kooperativen. Så blåste det opp et forferdelig uvær oppe ved gruva men nede på Vinkelen var det bare finværet fikk vi høre i ettertid.

De fikk ringt ned til Vinkelen for å advare om at hvis det var noen der nede så måtte de ikke finne på å begynne og gå oppover, for på gruva var det full storm. Da fikk de beskjed om at Bernhard allerede hadde gått fra butikken for en stund siden og nå var på vei oppover.

Da begynte far å gå nedover for å møte gutten og han så praktisk talt ingen ting men han var flink til å ta retningen han far, og Bernhard hadde jo kommet opp i lia nå og merket at det var uvær lenger opp. De prøvde begge to å følge taubanetraseen, så godt det lot seg gjøre.

Og han far gikk mens han ropte hele tida uten å høre noe som helst, men plutselig ble det en liten oppklaring, og da fikk han se'n Bernhard bare noen

meter fra seg. Ingen av dem hadde hørt noe som helst.

Så sånn kunne det være der og bare på et lite øyeblikk kunne været skifte voldsomt, så en visste aldri når det ble.

Og så var det mye sånn virvelvind og vi ungene syntes jo at det kunne være artig og etter en storm var det bygget opp harde skavler, og i dem lagde vi tunneler og hytter og hadde det moro. Og de voksne kunne gå oppå, for det var så hardt at de kunne ikke dette igjennom.

Var det mye tåke og den slags også?

Det var nok tåke innimellom, men ikke så mye, tror jeg, det var mer vind, husker jeg. Det hendte jo at klevasken som hang til tørk blåste av snorene og havnet langt borte på fjellet. Og var det kaldt så hendte det at tøyet brakk, og jeg husker at noen av far sine skjorter ble kortermet fordi at de brakk tvers av. Uff, ja.

Når det var sånn kunne man brette tøyet som om det var glass.

Men det var jo mye moro også, jeg husker spesielt doene engang, ja, det kan jeg ikke glemme. Det var ei sånn lang brakke med mange avlukker da vet du, og så var det en gang at hele brakka blåste av sted, og da vi kom ut om morgenen så vi bare noen mørke hauger med jevne mellomrom der doen hadde stått.

Så skithaugene sto igjen, men huset var borte?

Ja, men kara fikk jo henta tilbake brakka, som var like hel, for så vidt, og satte den opp igjen med mer solide barduner denne gangen.

Sånn måtte vel alle husene festes? Med barduner der hvor det kunne blåse så kraftig?

Ja, de ble nok det. Jaja, det var nå mye moro der oppe også, men så ble det streik. Jeg vet ikke om det var en sånn sympatistreik med noen andre som streiket et annet sted eller ... Jeg tror det var sympatistreik. Jeg vet ikke om det var akkurat vi som egentlig streiket. Men så kom det streikebrytere i fra Kvikne da. Og dem bodde i et eget hus et stykke unna. Og da var det at kara som streiket ville herje litt med disse streikbryterne, likte ikke dem vet du, og så klatret de opp på taket og stappet klesfiller og den slags ned i pipa, de fyrte jo med ved, vet du.

Så de ble røyka ut?

Ja, og ikke nok med det. Disse folk hadde sånne lange sleder og hester som de kjørte med og noen ganger om morgenen når de skulle på jobben sin, så var sledene kommet langt bort på fjellet dem.

Hvor lenge varte disse streikene?

Det kunne være i mange uker, det, og det var streiker mange steder i landet og mange sympatistreiker.

Var det cirka i 1920 det ble slutt på driften?

Ja, det var i 1920. (Iflg. leksikonet i 1923) Vi bodde der en stund før vi flyttet ned til Tynset. Da ble Røstvangen solgt bit for bit den da. Både brakkene og alt i høp. Det var mange bønder som kjøpte seg hus der da og flytta dem ned. Tau-banen ble solgt også, bit for bit.

Så bøndene kjøpte husene som materialer da og rev dem ned?

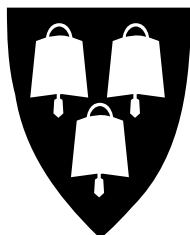
Ja, sånn endte det hele. Trist å tenke på. Men du, det

er noe annet jeg kommer til å tenke på. Da vi var barn der oppe var det et område borte i fjellet et sted så stort som stua her (ca. 25 kvm) med helt flatt fjell. Vi ungene kalte det marmorfjellet vi, det var ikke marmor selvfølgelig men det var sånne ganger i det så det kunne minne litt om marmor.

Der hadde vi kafferaster og sånn og så hugg vi navnene våre ned i dette fjellet da. Der står det nok mange kjente navn. Men det er sikkert vokst igjen ... Det var mye dvergbjørk og lyng og sånt.

Og her avsluttes denne samtalen jeg hadde med min mor Jenny Ostrø en dag i 1985 hjemme i hennes stue. Hun hadde i mange år et ønske om å se igjen Røstvangen men det ble ikke minst av helsemessige årsaker aldri noe av. Hun visste jo at det ikke var annet enn ruiner og hustuffer igjen å se der oppe, men hun var så fylt av gode minner fra barndom og ungdomstid der i gruvesamfunnet. Da denne samtalen fant sted var hun 85 år gammel.

Bjørn Ostrø, Vektervn 57, 0681 Oslo

OS KOMMUNE

2550 OS | ØSTERDALEN

Prosjektering av nybygg

Bygningsadministrasjon

Restaurering

Planarbeid

Stedsutvikling

Interiørarkitektur

Arkitektene Berg og Østvang AS

Pb. 55, 2550 Os i Østerdalen - tlf. 62 47 00 50 - fax 62 47 00 51 - www.arkitektene.no